
**ადრეული განათლების სერვისების ხარისხის გაუმჯობესება
საქართველოში (კერძო ბაღების დიაგნოსტიკური თვითშეფასების
პროცესი და საგანმანათლებლო პერსონალის პროფესიული
განვითარების საჭიროებები)**

ქეთევან აფთარაშვილი¹, ეკა ლუაშვილი²

¹ასოცირებული პროფესორი, ²ასისტენტ-პროფესორი

ადმოსავლეთ ევროპის უნივერსიტეტი

ანოტაცია

ადრეული განათლების სერვისების ხარისხის გაუმჯობესებას საქართველოში ბევრი გამოწვევა აფერხებს. ყველაზე მნიშვნელოვანი გამოწვევა ამ მიმართულებით არის საგანმანათლებლო პერსონალი, რომელიც უნდა იყოს კარგად მომზადებული, მხარდაჭერილი პროფესიული განვითარების მიმართულებით და მაღალკვალიფიციური, რათა შეძლოს ბავშვზე ორიენტირებული მიდგომებისა და მეთოდოლოგიის დანერგვა, რაც ეფექტიანად დაეხმარებოდა ბავშვის განვითარებასა და კეთილდღეობას, ხარისხის გაუმჯობესებისთვის საჭირო ცვლილებების განხორციელებას. პროფესიული განვითარების მხარდაჭერისთვის აღმზრდელ-პედაგოგებისათვის ხელმისაწვდომი უნდა იყოს მომზადებისა და გადამზადების პრაქტიკული ტრენინგები, უმაღლესი სკოლამდელი განათლების პროგრამები (რომლებიც მიმდინარე ეტაპისთვის საქართველოს მასშტაბით სულ 5 საგანმანათლებლო დაწესებულებას აქვს აკრედიტებული/მიმდინარეობს აკრედიტაცია).

საქართველოში ადრეული განათლების სერვისების ხარისხის გაუმჯობესებაში ასევე მნიშვნელოვანი პროცესია გარე ხარისხის უზრუნველყოფა. აღსანიშნავია, რომ საქართველოში ამ მიმართულებით 2023 წელს დაიწყო ბაღების დიაგნოსტიკური თვითშეფასების მხარდაჭერის პროცესი, რომლის შესწავლაც მნიშვნელოვან სიახლეს წარმოადგენს.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, მეორეული მონაცემების ანალიზის, ასევე რაოდენობრივი და თვისებრივი კვლევის მეთოდების გამოყენებით შესწავლილია საქართველოში ადრეული განათლების სერვისების ხარისხის გაუმჯობესებისთვის მიმართული კერძო ბაღების დიაგნოსტიკური თვითშეფასების პროცესი და იდენტიფიცირებულია გამოწვევები; ასევე, გამოიკვეთა საგანმანათლებლო პერსონალის პროფესიული განვითარებისთვის არსებული საჭიროებები.

საკვანძო სიტყვები: ადრეული და სკოლამდელი აღზრდა, სკოლამდელი განათლება, გარე ხარისხი

ადრეული განათლების სერვისების ხარისხის გაუმჯობესება საქართველოში (კერძო ბაღების დიაგნოსტიკური თვითშეფასების პროცესი და საგანმანათლებლო პერსონალის პროფესიული განვითარების საჭიროებები)

ქეთევან აფთარაშვილი¹, ეკა ლუაშვილი²

¹ასოცირებული პროფესორი, ²ასისტენტ-პროფესორი

აღმოსავლეთ ევროპის უნივერსიტეტი

შესავალი

სკოლამდელი განათლება უმნიშვნელოვანესი ეტაპია ბავშვის განვითარებაში და ხელს უწყობს სკოლისა თუ შემდგომი ცხოვრებისთვის მზაობას. ადრეული განათლების სერვისების ხარისხის გაუმჯობესებისთვის საჭიროა ხელშემწყობი გარემოსა და პირობების შექმნა, რომელშიც ერთობლივად მიიღებენ მონაწილეობას მშობლები, ოჯახი, საგანმანათლებლო დაწესებულებები, სახელმწიფო და საზოგადოება.

საერთაშორისო ორგანიზაციები, როგორებიცაა მაგალითად, გაეროს ბავშვთა ფონდი (UNICEF), გაეროს განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის ორგანიზაცია (UNESCO), ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაცია (OECD) და სხვა, განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობენ სხვადასხვა ქვეყანაში ადრეული განათლების პოლიტიკის ანალიზსა და სისტემების გასაუმჯობესებლად კვლევაზე დაფუძნებული გზების ძიებას. ამ მხრივ აღსანიშნავია ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის წევრი ქვეყნების მიერ ჩამოყალიბებული სტანდარტები, რომელთა დაკმაყოფილება ქვეყნების მიერ სკოლამდელი განათლების ხარისხისა და ხელმისაწვდომობის სტატუსის ინდიკატორადაა მიჩნეული.

აღსანიშნავია, რომ სკოლამდელი განათლების სიტყვაში ბავშვების ჩართულობის ეროვნული მაჩვენებელი (69,5%) საქართველოში ევროპულთან შედარებით ბევრად დაბალია (95%). ეს პროცენტი კიდევ უფრო დაბალია ეთნიკურ უმცირესობათა ჯგუფებში, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვებში და სოციალურად დაუცველი და სოფლად მცხოვრები ოჯახების ბავშვებში. გარდა ამისა, კლასებში ბავშვების დიდი რაოდენობა, საგანმანათლებლო თუ გასართობი რესურსების სიმწირე, აღმზრდელების დაბალი კვალიფიკაცია უარყოფით ზეგავლენას ახდენს სკოლამდელი განათლების ხარისხზე (Unicef).

აღნიშნულიდან გამოსავლისთვის, 2016 წელს შემუშავდა საქართველოს კანონი „ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების შესახებ“, რომელშიც შევიდა მნიშვნელოვანი სიახლეები საქართველოს მასშტაბით სკოლამდელი განათლების ხარისხისა და მასზე ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესების მიზნით. ამ კანონის ერთ-ერთი მთავარი სიახლეა სავალდებულო ეროვნული სტანდარტების შემუშავება და სტანდარტებზე დაფუძნებული ავტორიზაციის სისტემის შემოღება ყველა კერძო და საჯარო სკოლამდელი განათლების დაწესებულებისთვის. 2023 წელს დამტკიცდა დროებითი წესი „ადრეული აღზრდისა და განათლების ან/და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების დაწესებულების მიერ ავტორიზაციის გავლის, აგრეთვე დაწესებულების ავტორიზაციის შეჩერებისა და შეწყვეტის შესახებ“, რომელიც ადგენს როგორც ავტორიზაციის სტანდარტებს, მათი დაკმაყოფილების პირობებსა და მონიტორინგის განხორციელების პროცედურებს, ასევე განსაზღვრავს დაწესებულების მიერ ყოველწლიურად სავალდებულოდ თვითშეფასების განხორციელების პროცესებს. აღნიშნული წესის თანახმად, დაწესებულების თვითშეფასების მიზნებია დაწესებულების პირობების შესაბამისობის შეფასება ავტორიზაციის სტანდარტებთან და დაწესებულების უწყვეტი განვითარების ხელშემწყობა მტკიცებულებაზე დაფუძნებული გადაწყვეტილების მიღების მექანიზმების გამოყენების გზით (მუხლი 3).

საინტერესო ნაბიჯები გადაიდგა საქართველოში აღმზრდელ-პედაგოგთან და სახელმწიფო სტანდარტებთან დაკავშირებით და 2017 წლის ოქტომბერში დაამტკიცა სკოლამდელ განათლებასთან დაკავშირებული სახელმწიფო სტანდარტები: ადრეული და სკოლამდელი განათლების სახელმწიფო სტანდარტი; აღმზრდელ-პედაგოგის პროფესიული სტანდარტი; აღმზრდელ-პედაგოგის პროფესიული სტანდარტის მიხედვით, ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების დაწესებულებებში 2024 წლის 1 სექტემბრიდან დასასაქმებელი აღმზრდელ-პედაგოგის განათლების შესახებ განისაზღვრა შემდეგი მოთხოვნა, რომ ან უნდა ფლობდეს სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების სფეროში ბაკალავრის აკადემიურ ხარისხს, ან სულ მცირე ბაკალავრის ან მასთან გათანაბრებულ აკადემიურ ხარისხს განათლების, ჰუმანიტარული მეცნიერებების, ფსიქოლოგიის, ხელოვნების მიმართულებით და გავლილი ჰქონდეს საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს მიერ შემუშავებული აღმზრდელ-პედაგოგთა პროფესიული განვითარების ტრენინგ-მოდულების საფუძველზე მუნიციპალიტეტის მიერ ორგანიზებული აღმზრდელ-პედაგოგთა გადამზადება (მუხლი 4).

ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების შესახებ საქართველოს კანონის მიღება და ადრეული და სკოლამდელი განათლების **ეროვნული სტანდარტების შემუშავება** ძალიან მნიშვნელოვანი ეტაპები იყო საქართველოში სკოლამდელი განათლების სერვისების ხარისხისა და ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესების თვალსაზრისით. ამდენად, ზემოთქმულიდან გამომდინარე, **სტატიის მიზანს** წარმოადგენს საქართველოში ადრეული განათლების სერვისების ხარისხის გაუმჯობესებისთვის მიმართული ბაღების დიაგნოსტიკური თვითშეფასების პროცესისა და საგანმანათლებლო პერსონალის პროფესიული განვითარების საჭიროებების შესწავლა.

მიზნიდან გამომდინარე გამოიკვეთა შემდეგი საკვლევი საკითხები:

- კერძო ბაღების დიაგნოსტიკური თვითშეფასების შედეგების შესწავლა და გამოწვევების იდენტიფიცირება;
- საგანმანათლებლო პერსონალის პროფესიული განვითარებისთვის არსებული პრობლემების გამოკვეთა და საბაკალავრო საგანმანათლებლო პროგრამების შემუშავების საჭიროების კვლევა.

საკვლევი მიზნიდან და საკითხებიდან გამომდინარე განხორციელდა 94 კერძო ბაღის დიაგნოსტიკური თვითშეფასების კონტენტ-ანალიზი, ამავდროულად ჩატარდა რაოდენობრივი კვლევა, რომლის სამიზნე ჯგუფიც იყო ბაგა-ბაღები და ბაგა-ბაღების გაერთიანებები.

კვლევითი ნაწილი – კერძო ბაღების დიაგნოსტიკური თვითშეფასება

ბაღების თვითშეფასების პროცესის ხელშეწყობის მიზნით, სსიპ განათლების ხარისხის განვითარების ეროვნულმა ცენტრმა 2023 წელს განახორციელა ბაღების დიაგნოსტიკური თვითშეფასება, რომელშიც ჩართული იყო 58 სპეციალისტი. თვითშეფასების პროცესში რეგისტრირებული 2047 ბაღისთვის (მათ შორის 310 – კერძო ბაღი, 1737 – საჯარო ბაღი) დიაგნოსტიკური თვითშეფასების განხორციელება წარმოადგენდა საქმიანობის განხორციელების კანონიერ საფუძველს (EQE). ამასთანავე, საყურადღებოა სსიპ განათლების ხარისხის განვითარების ეროვნული ცენტრის 2023 წლის სამოქმედო გეგმის მე-7 მიზანი, რომელიც შეეხება ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების ხარისხის უზრუნველყოფის ეფექტიანი გარე მექანიზმების არსებობას და რომელიც მოიაზრებს სტატიის საკვლევი თემისთვის შემდეგი აქტივობების განხორციელებას: დაწესებულების თვითშეფასების ელექტრონული პლატფორმის პილოტირებას, დაწესებულების თვითშეფასების პროცესის განხორციელებასა და თვითშეფასების შედეგების ანალიზის მეთოდოლოგიის შემუშავება; აღნიშნული აქტივობებისთვის ბაღების დიაგნოსტიკური თვითშეფასების მხარდაჭერის ქვეპროგრამის ბიუჯეტი ჯამში შეადგენს 621,000 ლარს (EQE).

„ადრეული აღზრდისა და განათლების ან/და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების დაწესებულების თვითშეფასების ფორმა და განხორციელების წესის“ თანახმად, სკოლამდელი განათლების დაწესებულებების თვითშეფასების პროცესი მოიცავს შემდეგი მხარეების ჩართულობას: ა) დაწესებულების ადმინისტრაცია; ბ) საგანმანათლებლო პერსონალი; გ) ტექნიკური პერსონალი; დ) მშობლ(ებ)ი/კანონიერი წარმომადგენლ(ებ)ი; ე) მუნიციპალიტეტის მერიის შესაბამისი სტრუქტურული ერთეულის წარმომადგენელი და ბაღების გაერთიანებების

წარმომადგენლები (საჯარო დაწესებულების შემთხვევაში). თვითშეფასებაში ჩართული მხარეები ავსებენ თვითშეფასების კითხვარს, რომელიც მოიცავს ინფორმაციას: ა) დაწესებულების შესაბამისობის აღწერა ავტორიზაციის სტანდარტებთან/კომპონენტებთან/კრიტერიუმებთან მიმართებით; ბ) შესაბამისობის დამადასტურებელი მტკიცებულებები; გ) სხვა ინფორმაცია, ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების სისტემის ხარისხის სისტემური შეფასების განხორციელების მიზნებისათვის (მუხლი 4).

აღნიშნულიდან გამომდინარე, საინტერესოა კერძო ბაღების დიაგნოსტიკური თვითშეფასების პროცესის ანალიზი, რომელიც ჯერ არ განხორციელებულა და **სტატიის სიახლეს წარმოადგენს**. სტატიაში მოცემულია 94 კერძო ბაღის, რომელიც მოიცავს საქართველოს ყველა რეგიონს, თვითშეფასების კონტენტ-ანალიზი, კერძოდ: თვითშეფასების შედეგების ზოგადი მიმოხილვა, კერძო ბაღებთან მუშაობის ძირითადი მიგნებები ავტორიზაციის სტანდარტებთან ბმაში და კერძო ბაღებთან მუშაობის შეჯამება.

კერძო ბაღების თვითშეფასებების ანალიზიდან იკვეთება შემდეგი პოზიტიური კონტექსტი და გამოწვევები:

- **პოზიტიური კონტექსტი:** 1) კერძო ბაღები პოზიტიურად აფასებენ ბაღების რეფორმის საჭიროებას და გამოხატავენ მაღლიერებას მხარდაჭერისათვის; 2) აქვთ მაღალი მზაობა უზრუნველყონ ავტორიზაციის სტანდარტების იმპლემენტაცია; 3) არ არიან მიდრეკილნი კონვეირული მიდგომებისაკენ და ცდილობენ საკუთარი ინდივიდუალური შეთავაზებებით მოახდინონ წარმატებული პოზიციონირება
- **იდენტიფიცირებული გამოწვევები:** 1) ავტორიზაციის სტანდარტების შინაარსის გაგების და კიდევ უფრო მეტად მისი იმპლემენტაციის მექანიზმების განსაზღვრის პრობლემა; 2) დოკუმენტებზე მუშაობის გამოცდილების არქონა; 3) საქმიანი კომუნიკაციის დაბალი კულტურა; 4) შესაბამისი კომპეტენციისა და გამოცდილების მქონე პერსონალის დეფიციტი; 5) დაინტერესებულ მხარეებთან თანამშრომლობის მწირი გამოცდილება; 6) ფინანსური არამდგრადობა.

ავტორიზაციის სტანდარტებთან ბმაში კერძო ბაღების თვითშეფასებების ანალიზი ცხადყოფს, რომ მნიშვნელოვანი გამოწვევები არსებობს ავტორიზაციის ოთხივე სტანდარტთან თავსებადობის კუთხით; წინასწარ შემუშავებული პროცედურების შესაბამისად პროცესების დაგეგმვის, განხორციელებისა და შეფასების გამოცდილება ძალიან მწირია ან თითქმის არ ფიქსირდება; თვითშეფასების შედეგები იძლევა იმის თქმის საფუძველს, რომ კერძო ბაღებში ოთხი სტანდარტიდან მხოლოდ რამდენიმე კომპონენტის მოთხოვნების შესაბამისი პრაქტიკა ფიქსირდება.

უფრო კონკრეტულად კი **პირველ სტანდარტთან** (მისია და სტრატეგიული განვითარება) ბმაში მონაცემების ანალიზი აჩვენებს, რომ კერძო ბაღების უმრავლესობას არ აქვს წერილობითი ფორმით შემუშავებული და გაზიარებული მისია, ხედვა და ღირებულებები. ამასთანავე, არ არის დოკუმენტი მისიის, ხედვისა და ღირებულებების შემუშავების მეთოდოლოგიის შესახებ. ბაღების გამოწვევაა სტრატეგიული და სამოქმედო გეგმების შემუშავება, ვინაიდან მათ არ აქვთ სტრატეგიული დოკუმენტების შემუშავების გამოცდილება, შესაბამისად მათი შემუშავების არც მეთოდოლოგიაა წერილობითი სახით განსაზღვრული და არც მსგავსი პრაქტიკა ფიქსირდება.

ავტორიზაციის **მეორე სტანდარტი** ამოწმებს კურსკულუმის დაგეგმვას, განხორციელებასა და მის შეფასებას, განვითარებას. მეორე სტანდარტის მიხედვით კერძო ბაღების თვითშეფასებების ანალიზმა აჩვენა, რომ მათ არ აქვთ კურსკულუმის დაგეგმვისა და შემუშავების მეთოდოლოგიის წერილობითი ფორმით არსებობის პრაქტიკა, საგანმანათლებლო პროცესს ახორციელებენ არსებული კურსკულუმების გამოყენებით ან/და თავად შემუშავებული მეთოდოლოგიით; კურსკულუმის შეფასებისა და განვითარების მიმართულებით კერძო ბაღების უმრავლესობა პრაქტიკაში ახორციელებს ამ კომპონენტის მხოლოდ ცალკეულ ელემენტებს, თუმცა მას არ აქვს წერილობითი ფორმა და არ ხდება რეგულარულად.

ავტორიზაციის **მესამე სტანდარტი** (ოჯახის და თემის ჩართულობა) ამოწმებს თანამშრომლობის დაგეგმვას, მის განხორციელებასა და შეფასებას. თვითშეფასებების ანალიზით იკვეთება, რომ ბაღებში არსებობს პრაქტიკა ბავშვის მშობლებთან/კანონიერ წარმომადგენლებთან თანამშრომლობის, თუმცა გამოწვევაა თემთან თანამშრომლობა. ამასთანავე, ბაღებს არ

აქვთ მშობლებთან თანამშრომლობის წინასწარ განსაზღვრული მეთოდოლოგია. რაც შეეხება თანამშრომლობის განხორციელებასა და შეფასებას, არსებობს პრაქტიკა ბავშვის მშობლებთან/კანონიერ წარმომადგენლებთან კომუნიკაციისა და მათი ინფორმირების, ბავშვის განვითარებასთან დაკავშირებულ სხვადასხვა საკითხებზე, თუმცა არ ხორციელდება თემთან მსგავსი კომუნიკაცია. ასევე არ ხდება ბალების მიერ არსებული თანამშრომლობის შეფასება და მასზე დაფუძნებით განვითარებაზე ზრუნვა.

რაც შეეხება **მე-4 სტანდარტთან** (სააღმზრდელო და საგანმანათლებლო პროცესის მხარდაჭერა) ბმაში თვითშეფასებების ანალიზს, იდენტიფიცირდა შემდეგი გამოწვევები: კერძო ბალებში არსებული პერსონალი საჭიროებს როგორც ხარისხობრივ, ასევე რაოდენობრივ ზრდას. ბალებში არ არის პრაქტიკა პერსონალის განვითარების მხარდაჭერი მექანიზმების არსებობის და არ არსებობს ხარისხის უზრუნველყოფის შიდა სისტემა, პროცესების მართვასთან დაკავშირებული რეგულაციები/მტკიცებულებები. ამასთანავე, არ არის სრულყოფილი პერსონალთან და ბავშვებთან სამართლებრივი ურთიერთობის მომწესრიგებელი რეგულაციები/მტკიცებულებები, ფინანსური დაგეგმვისა და მართვის პოლიტიკის/დოკუმენტი რიგ შემთხვევაში არ არის დანერგილი ან საერთოდ არ არის შემუშავებული, ხოლო ინფრასტრუქტურა, რომელიც საჭიროებს მნიშვნელოვან ინტერვენციებს.

ამდენად, წარმოდგენილი კვლევის შედეგებმა აჩვენა, რომ ბალების სადიაგნოსტიკო თვითშეფასების მხარდაჭერის პროცესი აუცილებელი იყო, ვინაიდან კერძო ბალებს მსგავსი პროცესების წარმოების გამოცდილება არ ჰქონდათ და თვითშეფასების ანალიზმაც აჩვენა მეტად მნიშვნელოვანი გამოწვევები. ავტორიზაციის სტანდარტების იმპლემენტაციის კვალდაკვალ მნიშვნელოვანია ცენტრმა განაგრძოს აქტიური მხარდაჭერა იდენტიფიცირებული საჭიროებიდან გამომდინარე (მაგ., ტრენინგები დოკუმენტების შემუშავების შესახებ, საინფორმაციო შეხვედრები ინფრასტრუქტურის სათანადოდ მოწყობის მიზნით და ა.შ.). გარე ხარისხის შეფასების პროცესების გაძლიერება (ბალების ავტორიზაცია, თვითშეფასება, მონიტორინგი) მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს აღრეული განათლების სერვისების ხარისხის გაუმჯობესება საქართველოში.

კვლევითი ნაწილი – საგანმანათლებლო პერსონალის პროფესიული განვითარების საჭიროებები

საქართველოში 2023 წლის მონაცემებით, 2027 სკოლამდელი აღზრდის და განათლების დაწესებულებაა (EQE) და მზარდია როგორც საჯარო სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების დაწესებულებების რაოდენობა, ისე მათში დასაქმებულთა რაოდენობა (იხ. დიაგრამა 1). სამწუხაროდ, ჯერ არ არსებობს ღია მონაცემები იმის თაობაზე, თუ რამდენი აღმზრდელ პედაგოგი მუშაობს სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების დაწესებულებებში, როგორია მათი შესაბამისობა სტანდარტთან მიმართებაში, თუმცა ზემოთ აღნიშნული ბალებში მიმდინარე სადიაგნოსტიკო თვითშეფასების პროცესი სრულ სტატისტიკურ ინფორმაციას პროფესიული წრეებისთვის ხელმისაწვდომს ახლო მომავალში გახდის. აღნიშნულის გარდა, ავტორიზაციის პროცესში შესაძლოა დღის წესრიგში დადგეს 2024 წლის 1 სექტემბრამდე დასაქმებული აღმზრდელ პედაგოგების ნაწილის ჩანაცვლების აუცილებლობაც ახალი კადრებით, რადგან მათი ნაწილის კვალიფიკაცია შესაძლოა არ შეესაბამებოდეს აღმზრდელ პედაგოგის პროფესიული სტანდარტის მოთხოვნებს. ამასთანავე, ავტორიზაცია სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების დაწესებულებას 4 წლის ვადით ენიჭება, შესაბამისად, ის დაწესებულებები, სადაც მომავალი 4 წლის შემდეგ საპენსიო ასაკის მქონე აღმზრდელ-პედაგოგებმა შესაძლოა ნებაყოფლობით დატოვონ სამუშაო ადგილი, საჭირო იქნება დეფიციტის შევსება, რასაც უზრუნველყოფს სკოლამდელი აღზრდის საგანმანათლებლო საბაკალავრო პროგრამები.

საინტერესოა ზოგიერთი დასკვნა და სტატისტიკა 2018 წელს UNICEF-ის მიერ ჩატარებული კვლევიდან. კვლევის ავტორები (იან პიტერსი, ჰესტერ ჰულპია) ხაზს უსვამენ სკოლამდელი აღზრდის და განათლების დაწესებულებებში, ჯგუფში ბავშვების სიმრავლეს, რაც მნიშვნელოვან უარყოფით ზეგავლენას ახდენს საგანმანათლებლო პროცესის ხარისხზე. ამდენად, ხარისხისა და პერსონალისთვის სამუშაო პირობების გასაუმჯობესებლად, ქალაქად, თითოეულ ჯგუფში ბავშვების რაოდენობის შესამცირებლად, მეტი ჯგუფისა და აღმზრდელის საჭიროება იკვეთება. ამავე კვლევის მიხედვით, სკოლამდელი დაწესებულებები მნიშვნელოვანი პრობლემის წინაშე დგას, ვინაიდან

პერსონალის დიდ ნაწილს არ აქვს კვალიფიკაცია, ან აქვს ისეთი კვალიფიკაცია, რომელიც ბავშვთა ადრეულ აღზრდასა და განათლებას არ უკავშირდება. 57 მუნიციპალიტეტიდან მოპოვებული მონაცემების თანახმად, აღმზრდელთა 44%-ს არ აქვს კვალიფიკაცია. ამასთან, დირექტორთა 50% არ ფლობს ბავშვთა ადრეულ აღზრდასა და განათლებასთან დაკავშირებულ განათლებას. კვლევამ აჩვენა, რომ 13 მუნიციპალიტეტს არ ჰყავს ბავშვთა ადრეულ აღზრდასა და განათლებაში ბაკალავრის ხარისხის მქონე არცერთი აღმზრდელი. მრავალი მუნიციპალიტეტისთვის პრობლემაა შესაბამისი კვალიფიკაციის მქონე სპეციალიზებული დამხმარე პერსონალის (სპეც. პედაგოგები, ფსიქოლოგები და სხვ.) ნაკლებობაც. ამავე კვლევის რეკომენდაციულ ნაწილში პირდაპირ არის მითითებული, რომ სკოლამდელი განათლების სფეროში უმაღლესი განათლების დონეზე უნდა შეიქმნას ახალი პროგრამები და აღმზრდელ-პედაგოგის პროფესიული სტანდარტი საუნივერსიტეტო განათლების და შემდგომი პროფესიული განვითარების რეფორმის საფუძველი უნდა იყოს.

ამდენად, მეტად საინტერესოა მიმდინარე ეტაპისთვის რა ვითარებაა სკოლამდელი განათლების უმაღლესი განათლების პროგრამების შექმნის საჭიროებების კუთხით, არსებობს თუ არა სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებებში კვალიფიციური საგანმანათლებლო კადრების დეფიციტი. აღნიშნული საკითხების შესასწავლად ჩატარდა რაოდენობრივი კვლევა და ონლაინ კითხვარი დაეგზავნა 370 დაწესებულებას, მათგან 303 იყო კერძო საბავშვო ბაღი, ხოლო 67 მუნიციპალიტეტის დაქვემდებარებაში არსებული ბაგა ბაღების გაერთიანება, რომლებიც მართავენ თავიანთ მუნიციპალიტეტში არსებულ სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების დაწესებულებებს. გამოკითხვაში მონაწილეობა მიიღო 35-მა ბაგა ბაღების გაერთიანებამ, რომელიც ჯამში მართავს 734 სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებას. შესაბამისად გამოკითხვის შედეგები **ასახავს 1036 ბაღის შესახებ ინფორმაციას**. გამოკითხვაში მონაწილეობა მიიღო ყველა რეგიონის და დასახლების ყველა ტიპის დაწესებულებამ.

გამოკითხულ ბაღებში მთლიანობაში ფუნქციონირებს 1253 ჯგუფი, რომელშიც 31369 ბავშვი იღებს სკოლამდელი განათლების სერვისს. კერძო ბაღებისგან განსხვავებით მუნიციპალურ ბაღები აწარმოებენ მომლოდინეთა სიას. თუ რაიმე მიზეზით უკვე ჩარიცხული ბავშვი არ დადის ბაღში, არსებული მომლოდინეთა სიიდან ხდება ბავშვის ჩანაცვლება.

ბაგა ბაღების გაერთიანებებმა კითხვაზე არსებობს თუ არა დაუკმაყოფილებელი მოთხოვნა (იმაზე მეტი მსურველი არის თუ არა მათ ბაღებში ჩარიცხვაზე ვიდრე საბავშვო ბაღს შეუძლია მიიღოს), დადებითი პასუხი იქნა გაცემული (55.6%). ამავდროულად, ირკვევა, რომ გამოკითხულ მუნიციპალურ ბაღებში მომლოდინეთა სიაში დაახლოებით 230 ბავშვია, თუმცა დიდი ალბათობით შესაძლოა ვივარაუდოთ, რომ დაუკმაყოფილებელი მოთხოვნა გაცილებით მეტია, რადგან ბაღების ნაწილმა აღნიშნულ კითხვას თავი აარიდა და მიზეზი შესაძლოა მათთვის მონაცემების არარსებობაა.

კვლევის შედეგებმა აჩვენა, რომ სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებებში არსებობს ყველა ტიპის კვალიფიციურ კადრის დეფიციტი. თუმცა ყველაზე ხშირად დასახელდა სპეც. პედაგოგი (58.8%), ლოგოპედი (56%), ბავშვის ფსიქოლოგი (39.7%) და აღმზრდელ-პედაგოგი (37.7%). ამასთან, კითხვაზე, თუ რამდენი კადრის დამატება სჭირდებათ დაწესებულებებს, გამოირკვა, რომ გამოკითხული დაწესებულებების მუნიციპალიტეტის ბაღებში/კერძო ბაღებში არსებობს დაახლოებით 381 აღმზრდელ-პედაგოგის დეფიციტი, 161 აღმზრდელის, 133 სპეც. პედაგოგის, 120 ლოგოპედის და ა.შ. ცხადია, ამ მონაცემების ექსტრაპოლირება მთელს საქართველოზე ვერ მოხერხდება და ვერ შეფასდება სულ რამდენი კადრის დეფიციტი არსებობს ამ მომენტისთვის, მაგრამ სკოლამდელი განათლების სფეროში კადრის დეფიციტი თვალსაჩინოა.

კადრის დეფიციტის გარდა საინტერესო იყო იმის გარკვევა, თუ რამდენად კვალიფიციურია გამოკითხულთა აზრით სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების დაწესებულების თანამშრომლები. როგორც **დიაგრამა 2-ზე** ჩანს, უმეტესად რესპონდენტები საშუალო შეფასებას აძლევენ კადრის კვალიფიკაციას. ძალიან უარყოფითი და ძალიან დადებითი შეფასებები მნიშვნელოვნად მცირეა. ასევე, აღმოჩნდა, რომ გამოკითხული დაწესებულებებში მომუშავე აღმზრდელ-პედაგოგებს მხოლოდ 27% ფლობს სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების სფეროში ბაკალავრის ან მასთან გათანაბრებულ აკადემიურ ხარისხს.

რესპონდენტებმა 5-ბალიან შკალაზე შეაფასეს, თუ რამდენად რთულია მათი აზრით აღმზრდელ-პედაგოგის პოზიციაზე კვალიფიციური კადრის მოძებნა ქვეყნის, რეგიონის, მუნიციპალი-

ტეტის დონეზე. სამივე შემთხვევაში რესპონდენტები თვლიან, რომ ძალიან რთულია ასეთი კადრის მოძიება, თუმცა ყველაზე მეტ სირთულედ აღიქვამენ მუნიციპალიტეტის მასშტაბით კვალიფიციური კადრის მოძიებას – 1.94 (მთლიანად ქვეყანაში 2.11, რეგიონში 2.1).

კვლევის შედეგებით ირკვევა, რომ რესპონდენტების პროგნოზი მომავალი 3 წლის განმავლობაში შემდეგია: 61,5% თვლის, რომ დასჭირდება აღმზრდელ პედაგოგის დამატება, 21,2% კი თვლის, რომ შესაძლოა დასჭირდეს არსებული კადრის ახლით ჩანაცვლება. ბაგა ბავშვების გაერთიანებების უმრავლესობა აცხადებს, რომ მომავალი 3 წლის განმავლობაში მათ მუნიციპალიტეტში იგეგმება ახალი ბაღის მშენებლობა ან არსებულის რეაბილიტაცია/გაფართოება. ბაგა ბავშვების გაერთიანების პასუხების მიხედვით, მომავალი 3 წლის განმავლობაში მათ მუნიციპალიტეტში უნდა აშენდეს (ჩაუტარდეს კაპიტალური რეაბილიტაცია) 91 ბაღს. არსებული ინფორმაციით ახალი ბაღები მთლიანობაში გათვლილი იქნება 255 ჯგუფზე. რაც ნიშნავს, რომ სკოლამდელი განათლების ხელმისაწვდომობა გაიზრდება და დაწესებულებებს დასჭირდებათ ახალი კადრის აყვანა. არსებული სახელმწიფო სტანდარტების მიხედვით კი 2024 წლის პირველი სექტემბრიდან სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებები ვერ დაასაქმებენ აღმზრდელ-პედაგოგის პოზიციაზე ადამიანს, რომელსაც არ ექნება სკოლამდელი განათლების სპეციალისტის ფორმალური განათლება.

საინტერესოა შედეგებია აღმზრდელ-პედაგოგთა ასაკობრივი ჯგუფების მიხედვით განაწილების კუთხით. მთლიანობაში გამოკითხული დაწესებულებებში მომუშავე აღმზრდელ-პედაგოგთან მეოთხედი 56 წელს ზემოთაა, რაც ნიშნავს, რომ მათი ნაწილი მაინც მომავალი რამდენიმე წლის განმავლობაში საპენსიო ასაკს მიაღწევს და დაწესებულებებს მოუწევთ ახალი კადრის მოძიება.

რესპონდენტების აბსოლუტური უმრავლესობა (93,2%) თანხმდება იმაზე, რომ საჭიროა არსებობდეს უმაღლესი საგანმანათლებლო პროგრამა, რომელიც მოამზადებს ადრეული აღზრდისა და განათლების სპეციალისტებს.

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების დაწესებულებების დიაგნოსტიკურმა თვითშეფასების პროცესმა აჩვენა სერიოზული გამოწვევები ავტორიზაციის ყველა სტანდარტთან ბმაში, კერძო ბაღების თვითშეფასებების კონტენტ-ანალიზით გამოვლინდა, რომ მეტად მნიშვნელოვანი იყო საქართველოში ადრეული განათლების სერვისების ხარისხის გაუმჯობესებისთვის გარე ხარისხის მექანიზმების გაძლიერება და ბაღების მხარდაჭერა. როგორც მეორადი მონაცემების ანალიზი, ისე გამოკითხვის შედეგები აჩვენებს, რომ სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების საგანმანათლებლო დაწესებულებები საჭიროებს მნიშვნელოვან მხარდაჭერას პროფესიული განვითარებისთვის, ამავდროულად არსებობს კვალიფიციური კადრების დეფიციტი, ხოლო ავტორიზაციის პროცესი, ასევე კერძო სექტორის განვითარება და შესაბამისად მზარდი კონკურენცია სფეროში იძლევა იმისი თქმის საფუძველს, რომ კვალიფიციურ აღმზრდელ-პედაგოგებზე მოთხოვნა გაიზრდება. ამდენად საჭიროა, შემუშავდეს უმაღლესი განათლების პროგრამები, რომლებიც უზრუნველყოფს აღმზრდელების მომზადებას ეროვნული და საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისად, აღნიშნული უმაღლესი საგანმანათლებლო პროგრამების განხორციელების კვალდაკვალ გაძლიერდეს უნივერსიტეტების როლი და გაიზარდოს კონტრიბუცია ადრეული და სკოლამდელი განათლების რეფორმის მხარდასაჭერად, განხორციელდეს პრაქტიკული ტრენინგები, კავშირები და გაცვლითი პროგრამების ხელშეწყობა, ერთობლივ კვლევით პროექტებზე თანამშრომლობა ევროპის უნივერსიტეტებთან, რომლებიც უზრუნველყოფენ მაღალი ხარისხის განათლებას.

- ადრეული ასაკის ბავშვთა განათლების (ECE) დიაგნოსტიკური კვლევა საქართველოში (2022) <https://www.unicef.org/georgia>
- ადრეული აღზრდისა და განათლების ან/და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების დაწესებულების თვითშეფასების ფორმა და განხორციელების წესი <https://www.eqe.ge/res/>
- პიტერსი, ი., ჰულპია, ჰ., (2018). საქართველოში სკოლამდელი განათლების ხარისხის კვლევა (მოკლე მიმოხილვა), გაეროს ბავშვთა ფონდი UNICEF <https://www.unicef.org/georgia/media/1231/file>
- საქართველოს პარლამენტი (08.06.2016). საქართველოს კანონი „ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების შესახებ“.
- საქართველოს მთავრობის დადგენილება 76 (21.02.2023). ადრეული აღზრდისა და განათლების ან/და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების დაწესებულების მიერ ავტორიზაციის გავლის, აგრეთვე დაწესებულების ავტორიზაციის შეჩერებისა და შეწყვეტის დროებითი წესის დამტკიცების შესახებ. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/5727272?publication=0>
- საქართველოს მთავრობის დადგენილება №488 (30.10.2017). ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების სახელმწიფო სტანდარტების დამტკიცების შესახებ <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3838798?publication=0>
- საქართველოს მთავრობის დადგენილება №478 (27.10.2017). აღზრდელ-პედაგოგის პროფესიული სტანდარტის დამტკიცების შესახებ <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/3837404?publication=0>
- სსიპ განათლების ხარისხის განვითარების ეროვნული ცენტრის 2021-2025 წლების სტრატეგიის 2023 წლის სამოქმედო გეგმა <https://eqe.ge/res/NewFolder/>
- სსიპ განათლების ხარისხის განვითარების ეროვნული ცენტრის ვებგვერდი: <https://eqe.ge/ka/page/parent/1015/tvitshefasebis-gankhorcieleba>
- სსიპ განათლების ხარისხის განვითარების ეროვნული ცენტრი, ადრეული და სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების დაწესებულებები <https://eqe.ge/ka/page/static/1050/adreuli-da-skol-amdeli-aghzrdisa-da-ganatilebis-datseosebulebebi>